

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม จากกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในชุมชนวัดเกต เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในปัจจุบันจากกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (2) อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการกำหนดนโยบายโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (3) วิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยอาศัยกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม การกระจายอำนาจ ประชาสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคม และกลุ่มผลประโยชน์ การวิจัยใช้เป็นแบบเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ 1) การสังเกตชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการขยายถนน 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวแทนข้าราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น 4 คน นักวิชาการอิสระ 2 คน และนักธุรกิจเอกชน 2 คน ตัวแทนชุมชนที่ได้รับผลกระทบ 2 คน และ 3) การประชุมกลุ่มย่อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจำนวน 15 คน ข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด โดยสามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในเชิงพื้นที่ และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจากกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นตามคำถามในการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

5.1.2 ผลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นต่อรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในชุมชนเมืองเชียงใหม่

5.1.3 ลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างรัฐกับสังคมในระดับท้องถิ่น

5.1.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมต่อการกำหนดนโยบายท้องถิ่น

5.1.5 ลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

5.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

จากการศึกษาวิจัยพบว่าสังคมเมืองเชียงใหม่ในพื้นที่ศึกษาวิจัยมีความสัมพันธ์กับรัฐในลักษณะสังคมร่วมรัฐ เป็นที่สังคมมีอำนาจพอที่จะคัดค้านการทำงานของรัฐบาลได้ เห็นได้จากการคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นั่นคือรัฐมีบทบาทในการแทรกแซงสังคม โดยการจัดทำโครงการขยายถนน ในขณะที่เดียวกันสังคมมีความเข้มแข็ง ทดเทียมอำนาจรัฐโดยการคัดค้านได้รับการตอบรับของรัฐ จึงเรียกลักษณะนี้ว่า “สังคมร่วมรัฐ” คือ มีการตอบโต้จากสังคม ทั้งจากกลุ่มยุทธศาสตร์ที่มีอำนาจ กลุ่มยุทธศาสตร์ที่ด้อยอำนาจ และจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

ในขณะที่เดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในเมืองเชียงใหม่ ยังสามารถอธิบายได้อีกด้านหนึ่งคือ ลักษณะของรัฐล้อมสังคม ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าในตัวรัฐเองนั้นมีความคิดหรืออุดมการณ์ในลักษณะของรัฐล้อมสังคม เป็นลักษณะที่รัฐเป็นศูนย์กลาง มีอำนาจในการจัดการทุกภาคส่วนของสังคม ดังเช่นการเกิดโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เกิดจากรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายดังกล่าว ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคมจึงเป็นลักษณะตัวแบบรัฐนิยม (Neo-statism) คือ รัฐมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายและโครงสร้างอำนาจรัฐที่ดีครอบคลุมกิจกรรมของคนในสังคม อย่างไรก็ตามรัฐไม่ได้มีอำนาจอิสระอย่างสิ้นเชิง เช่นเดียวกับกรณีการเกิดโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยและออกมาคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และก็ประสบผลสำเร็จในการคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งยังคงเหลือในบางเส้นทางที่ยังไม่ยกเลิก

5.1.2 ผลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นต่อรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในชุมชนเมืองเชียงใหม่

ตั้งแต่มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รัฐจึงมีบทบาทกับสังคมเป็นอย่างมาก การกระจายอำนาจเป็นระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆมีอำนาจในการจัดการดูแลกิจกรรมทั้งหลายด้วยตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการแทบทุกเรื่องของท้องถิ่น ดังนั้นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมด้วยเช่นกัน ร่วมกับขณะที่ประชาชนมีสิทธิเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมชัดเจนขึ้นในแง่ของสังคมร่วมรัฐหรือสังคมล้อมรัฐ

สรุปในแง่ของประเด็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม เนื่องจากการให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง โดยประชาชนในท้องถิ่นเอง ทำให้ความต้องการของประชาชนถูกตอบสนองจากรัฐได้ตรงตามความต้องการของประชาชน ดังนั้น

ความสัมพันธ์ในเชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคมจึงเปลี่ยนจากรัฐนิยมที่รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายเป็นตัวแทนเชิงสหการ การตัดสินใจเลือกสาธารณะ นิโอมาร์กซิสต์ พหุนิยม และแบบชนชั้นนำขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือรูปแบบของนโยบาย

5.1.3 ลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างรัฐกับสังคมในระดับท้องถิ่น

จากข้อ 5.1.2 ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในระดับท้องถิ่นได้ว่า โครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่จัดทำโดยรัฐ แสดงให้เห็นว่ารัฐส่วนกลางมีความสัมพันธ์กับสังคมเมืองเชียงใหม่ในลักษณะรัฐล้อมสังคมซึ่งก่อให้เกิดความไม่พอใจในการกำหนดนโยบายดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมที่เหมาะสมคือมีลักษณะสังคมร่วมรัฐ เพราะว่าการที่รัฐกับสังคมที่มีอำนาจเท่าเทียมกันนั้นจะก่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจกันได้ การที่รัฐจะกระทำการใดที่มีผลกระทบหรือความเสียหายต่อประชาชนต้องผ่านกระบวนการที่เรียกว่าประชาสังคม หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อน ดังเช่นโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง จึงทำให้รัฐต้องเสียทั้งเวลาและงบประมาณในการจัดทำโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

5.1.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมต่อการกำหนดนโยบายท้องถิ่น

การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจากกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พบว่าโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นการกำหนดนโยบายจากภาครัฐส่วนกลางจึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ฉะนั้นสิ่งที่ตามมาคือการคัดค้านนโยบายโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ สาเหตุจากนโยบายดังกล่าวไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนและยังส่งผลกระทบต่อประชาชน ต่อเมืองเชียงใหม่ ต่อประเพณีวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ ดังนั้นแล้วการกำหนดนโยบายดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดนโยบายจากบนลงล่าง (Top-Down) ซึ่งเป็นปัญหากับสังคมเพราะนโยบายดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ แต่จะเป็นประโยชน์ต่อเฉพาะกลุ่มดังตัวอย่างเช่นโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้รถใช้ถนน ทำให้สะดวกรวดเร็วขึ้น การขนส่งรวดเร็วขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น แต่ผู้ประสบปัญหาคือประชาชนในพื้นที่ขาดที่อยู่อาศัย ต้องย้ายที่อยู่อาศัย ปัญหามลพิษจากยานพาหนะ ประเพณีวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมต้องถูกรื้อถอน จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ออกมาคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ในลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมของชุมชนเมืองเชียงใหม่ที่ควรจะเป็นคือ ลักษณะจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) ดังเช่นท่านรองนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ได้อธิบายถึงการทำงานของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน คือมีการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่แต่ละพื้นที่ว่าประชาชนขณะนี้ต้องการอะไร เนื่องจากแต่ละชุมชน แต่ละพื้นที่ที่มีความต้องการแตกต่างกันไป ดังนั้นเพื่อให้ง่ายแก่การทำงานและตรงตามความต้องการของประชาชนที่สุด จึงต้องดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลนครเชียงใหม่

อย่างไรก็ตามโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ดังเช่นที่อธิบายไว้ในบทที่ 4 แล้วนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแบบไม่แท้จริง อันอาจเนื่องมาจากการขาดการประชาสัมพันธ์ของรัฐตั้งแต่ในระยะแรกเริ่ม ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นความต้องการหรือกำหนดทิศทางในการจัดทำผังเมือง การคัดค้านที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะท้ายหรือปลายเหตุซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียทั้งงบประมาณและปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐและสังคมได้ จึงสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีลักษณะความสัมพันธ์แบบสังคมร่วมรัฐ

5.1.5 ลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมแล้วยังสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคและราชการส่วนท้องถิ่นได้อีกเช่นกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้เป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลางกับภูมิภาค

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ราชการส่วนกลางคือกรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ราชการส่วนภูมิภาคคือจังหวัดเชียงใหม่ ในทางกฎหมายนั้นกรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่สังกัดกระทรวงมหาดไทย แต่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และมีฐานะเป็นกรมจึงอยู่ภายใต้บัญชาการควบคุมดูแลของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับราชการส่วนกลางจึงมีความสัมพันธ์กันทั้งในหน้าที่และการทำงาน โครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ทางจังหวัดเชียงใหม่จึงมีส่วนเกี่ยวข้องและรับชอบด้วยเช่นกัน ดังนั้น

ความสัมพันธ์ของโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดเชียงใหม่ในเชิงนโยบายเป็นแบบรัฐนิยม คือ ราชการส่วนภูมิภาคกำหนดนโยบายและดำเนินงานต่างๆของรัฐอยู่ภายใต้การกำกับของราชการส่วนกลาง

2) ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับราชการส่วนท้องถิ่น

ราชการส่วนท้องถิ่นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือเทศบาลนครเชียงใหม่และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ภายใต้บัญชาการและควบคุมดูแลจากทางจังหวัด แต่ทางด้านการทำงานในการพัฒนาพื้นที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นมีบทบาทกับสังคมมากกว่าทางจังหวัดเชียงใหม่ อันเนื่องมาจากการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจที่ทำให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับจังหวัดเชียงใหม่ยังคงมีลักษณะเชิงนโยบายแบบรัฐนิยม เพราะราชการส่วนท้องถิ่นยังคงอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากจังหวัด ยังไม่ได้เป็นอิสระอย่างแท้จริง

3) ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลางกับราชการส่วนท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างกรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่กับทางเทศบาลนครเชียงใหม่และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ในทางปฏิบัติยังคงมีการทำงานติดต่อประสานงานกัน ดังเช่นการทำผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ที่มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับกรมโยธาธิการและผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ร่วมกับจัดทำ โดยที่กรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่เปรียบเสมือนพี่เลี้ยงในการเรียนรู้และปฏิบัติ ดังนั้นความสัมพันธ์ของส่วนกลางกับราชการส่วนท้องถิ่นจึงมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงนโยบายแบบรัฐนิยม ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจหรือโอนภารกิจให้ท้องถิ่นดูแล จัดการบริหารท้องถิ่นของตนเอง แต่ยังคงถูกราชการส่วนกลางเข้าแทรกแซงอยู่ในบางเรื่องบางประเด็นอาทิเช่น โครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นต้น

จากความสัมพันธ์ของราชการส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นนั้นพอจะกล่าวได้ว่าลักษณะความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ส่วนนั้นมีการกำหนดความสัมพันธ์กันในทางกฎหมายและการปฏิบัติ อย่างเป็นขั้นตอน และมีการควบคุมดูแลไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสามารถกระทำได้อย่างอิสระ ยกเว้นราชการส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจมากขึ้นในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง อันเนื่องมาจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การถ่ายโอนภารกิจต่างๆให้ท้องถิ่นรับผิดชอบดูแล ทำให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนา

และกำหนดนโยบายได้ดีและตรงตามความต้องการของประชาชน ดังนั้นความสัมพันธ์ของราชการทั้ง 3 ส่วนที่เหมาะสมจึงควรปรับเปลี่ยนลักษณะความสัมพันธ์เชิงนโยบายแบบรัฐนิยม หรือ บนลงล่าง มาสู่ลักษณะของสังคมร่วมรัฐ ที่ราชการส่วนท้องถิ่น ภูมิภาค และส่วนกลางสามารถถ่วงดุลกัน ได้ โดยท้องถิ่นสามารถผลักดันให้เกิดนโยบายท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นของตนเองได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

จากข้อ 5.1.1 – 5.1.3 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้คือ อิทธิพลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมอย่างเห็นได้ชัด หมายความว่าเมื่อท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการบริหารพื้นที่ของตนเองแล้วนั้นก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างราบรื่น ตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากก่อนมีการกระจายอำนาจท้องถิ่นยังไม่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่มากเหมือน ปัจจุบันทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ของรัฐกับสังคมมีลักษณะรัฐล้อมสังคมหรือความสัมพันธ์ในเชิงนโยบายที่เป็นตัวแบบรัฐนิยม ที่ราชการส่วนกลางมีอำนาจมากในการจัดการบริหารประเทศ ซึ่งตรงตามความต้องการของประชาชนบ้างในพื้นที่ ในพื้นที่ที่ไม่มีผลประโยชน์ก็ทำให้งบประมาณของประเทศสูญหายไปโดยเปล่าประโยชน์ แต่เมื่อมีการกระจายอำนาจ งบประมาณของประเทศที่จัดสรรให้ราชการส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ทำให้ท้องถิ่นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและตรงตามความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี อีกทั้งยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนอีกด้วย

ดังนั้น อิทธิพลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจึงมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมเป็นไปลักษณะของสังคมร่วมรัฐคือประชาชนมีสิทธิเรียกร้องความต้องการของตนเองได้ อันเนื่องจากราชการส่วนท้องถิ่นนั้นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าราชการส่วนกลาง อาจเป็นด้วยพื้นที่ที่อยู่ใกล้กันจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลางกับสังคมไม่ดีเท่าที่ควร การกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในทางปกครองการกระจายอำนาจเป็นรากฐานของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้นการปกครองตัวเองในรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นคือรากฐานซึ่งเป็นฐานในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองระบบประชาธิปไตย ในส่วนของเศรษฐกิจและสังคมการกระจายอำนาจยังทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่ต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความเป็นอิสระพอสมควร จะเห็นได้ว่าการกระจายอำนาจนั้นไม่เพียงแต่ให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วยังส่งผลต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศด้วยเช่นกัน

ประเด็นของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมผ่านกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ผู้วิจัยจะเห็นว่าโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นการจัดทำนโยบายของราชการส่วนกลาง เพราะการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในส่วนของการราชการส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สามารถกระทำได้อย่างแน่นอนเพราะจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากซึ่งทางท้องถิ่นไม่มีงบประมาณขนาดนั้น

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จึงเป็นลักษณะของรัฐล้อมสังคม ซึ่งโครงการดังกล่าวที่เหมาะสมจะเป็นลักษณะของสังคมร่วมรัฐ ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่อย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนตั้งแต่ระยะเริ่มแรก

การจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมผ่านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น สามารถแบ่งการอธิบายได้ว่าจะอธิบายความสัมพันธ์รัฐกับสังคม ถ้าดูในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมผ่านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ความสัมพันธ์ก็จะเป็นลักษณะของรัฐล้อมสังคม เพราะการเกิดโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เกิดจากส่วนกลางโดยที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ถ้าดูในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับรัฐผ่านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับรัฐจะเป็นลักษณะของสังคมร่วมรัฐ เพราะโครงการขยายถนนเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ถูกประชาชนชาวเชียงใหม่คัดค้านโครงการดังกล่าว ซึ่งอธิบายได้ว่าปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจึงมีลักษณะสังคมร่วมรัฐที่ทั้ง 2 ฝ่ายมีความทัดเทียมกัน สามารถต่อรองกันได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมเมื่อรัฐกระทำไม่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในลักษณะของสังคมร่วมรัฐ สังคมจึงเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

จากข้อ 5.1.4 สามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัยได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการกำหนดนโยบายโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เหมาะสมได้ว่ารูปแบบที่เหมาะสม คือการให้ประชาชนในพื้นที่เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ตอนต้นหรือตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ในการพิจารณาผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งควรมีประชาชนทุกชนชั้นและหลากหลายในพื้นที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะการทำประชาพิจารณ์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม นั้น จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนวัดเกต ยังคงปรากฏว่ามีประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่การมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นของโครงการ

ขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่ใช่ประชาชนในพื้นที่ทั้งหมดหรือเป็นประชาชนที่ไม่ได้รับผลกระทบ ทั้งเรื่องการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ควรดึงผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการขยายถนนเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ที่เดือดร้อนจากโครงการดังกล่าว

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทางกรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่มีความหวังดีและทำงานตามหลักวิชาการในขั้นตอนทั้งหมดของโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ในขั้นตอนการทำงานหรือการพิจารณาผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ หรือปิดประกาศ 90 วัน เป็นต้น แต่ประชาชนบางส่วนยังคงไม่ได้รับรู้ข่าวสารเพราะไม่ได้ติดตาม อันเนื่องจากประชาชนต้องประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาไปที่สถานที่ราชการทุกวันเพื่อติดตามข่าวสาร ดังนั้นทางที่ดีที่สุดควรจะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจนและทั่วถึงประชาชนทุกคน เมื่อมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามก็คือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

รูปแบบที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้วิจัยเห็นควรให้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการพิจารณาผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ โดยให้ราชการส่วนท้องถิ่นคือเทศบาลนครเชียงใหม่หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจพื้นที่หรือพิจารณาผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ด้วย เพราะราชการท้องถิ่นเปรียบเสมือนกับตัวแทนของประชาชนอยู่แล้ว หรือจะให้ดีควรดึงประชาชนที่ได้รับผลกระทบมามีส่วนร่วมด้วยโดยตรง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร ตั้งแต่ต้น ซึ่งจะช่วยให้ไม่เสียเวลาในการทำขั้นตอนต่อไปเหมือนโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ประชาชนทราบเมื่ออยู่ในขั้นตอนที่ปิดประกาศ ซึ่งทำให้เสียทรัพยากรในการคัดค้านดังกล่าว เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายไม่ใช่แค่โครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เท่านั้น ในการกำหนดนโยบายอื่นๆเช่นกัน ที่เป็นนโยบายที่มีผลกระทบต่อประชาชน รัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีให้ประชาชนได้รับรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวต่อไป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3

ในข้อ 5.1.5 สามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นที่เหมาะสมควรจะเป็นคือการทำงานทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติควรมีหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เพราะจะทำให้การทำงานในพื้นที่ชัดเจนขึ้นไม่เกิด

การจัดแย้ง ในความสัมพันธ์ของราชการส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่น ถ้ามองในส่วนของการส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ราชการยังคงมีลักษณะการกำหนดนโยบายบนลงล่าง คือจากส่วนกลางแล้วส่งเรื่องต่อลงมาให้กับภูมิภาคและท้องถิ่นตามลำดับ ความสัมพันธ์ในเชิงการกำหนดนโยบายระหว่างรัฐกับสังคม เป็นตัวแบบรัฐนิยม ดังที่กล่าวไปแล้ว

รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นที่เหมาะสม ผู้วิจัยเห็นว่าควรเป็นลักษณะของล่างขึ้นบน คือ ด้านล่างเริ่มจากประชาชน ท้องถิ่น ภูมิภาคและส่วนกลางตามลำดับ ผู้วิจัยเห็นว่าจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนเป็นไปในลักษณะของสังคมร่วมรัฐ ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมที่ดี เพราะรัฐไม่ได้มีอำนาจอิสระจนเกินไปและสังคมก็ได้ได้เข้มแข็งจนอยู่ในลักษณะของสังคมล้อมรัฐ เป็นลักษณะที่สังคมสามารถผลักดันให้รัฐเปลี่ยนแปลงเหตุผลและโครงสร้างเดิมเพื่อเอื้ออำนวยต่อกลุ่มต่างๆของสังคม แต่ว่าภายในสังคมเองก็มีกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางชนชั้น ฯลฯ จึงทำให้รัฐไม่มีอำนาจในการทำงานได้เลย ดังนั้นความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างราชการส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่นจึงควรเป็นไปในลักษณะของสังคมร่วมรัฐ

ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าต้องดูในลักษณะของการกำหนดนโยบายเพราะจะทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆของรัฐได้ และต้องมองแต่ละส่วนของรัฐเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลางกับภูมิภาค หรือภูมิภาคกับท้องถิ่น ดังนั้นแล้วการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นจะไม่สามารถอธิบายได้เลย ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นควรแยกกรณีศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบต่อไป

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในชุมชนวัดเกต เทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม อิทธิพลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม
- 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมและคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

5.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม อิทธิพลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม

จากผลการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม พบว่าแนวคิดของชยอนันต์ สมุทวณิช ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ รัฐล้อมสังคม (State enclose society) สังคมล้อมรัฐ (Society enclose state) และสังคมร่วมรัฐ โดยที่การบริหารของรัฐ สามารถอธิบายได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมว่าเป็นลักษณะของรัฐล้อมสังคม นโยบายดังกล่าวอาจถูกสังคมคัดค้านได้จากรูปแบบการปกครองของรัฐไทย ซึ่งอธิบายได้อีกเช่นกันว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในลักษณะสังคมล้อมรัฐ โดยที่ลักษณะสังคมล้อมรัฐไม่ใช่เพียงแค่คัดค้านหรือต่อต้านรัฐได้เท่านั้น ยังคงสามารถผลักดัน กดดันรัฐให้ปฏิบัติตามสังคมกำหนดได้ ดังนั้นความสัมพันธ์ที่ตามมาจากการผ่านยุคของสังคมล้อมรัฐจะเข้าสู่ลักษณะของสังคมร่วมรัฐที่ทั้งรัฐและสังคม มีอำนาจเท่าเทียมกัน จากแนวคิดของชยอนันต์ สมุทวณิช จึงมีความสอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในกรณีโครงการขยายถนนในชุมชนวัดเกต เทศบาลนครเชียงใหม่ ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับชุมชนวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี

ขณะเดียวกันแนวคิดของอนุสรณ์ ลีมนานี สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมได้เช่นกัน ซึ่งแนวคิดของอนุสรณ์ ลีมนานีมีความแตกต่างจากแนวคิดของชยอนันต์ สมุทวณิช คือ เป็นความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคม โดยใช้ศึกษาการเกิดโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ว่าโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จัดอยู่ในรูปแบบใดใน 6 รูปแบบดังต่อไปนี้

- 1) ตัวแบบรัฐนิยมหรือรัฐนิยมยุคใหม่ (Neo-statism)
- 2) ตัวแบบนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-marxism)
- 3) ตัวแบบพหุนิยม (Pluralism)
- 4) ตัวแบบเชิงสหการ (Corporatism)
- 5) ตัวแบบชนชั้นนำ
- 6) ตัวแบบการตัดสินใจเลือกสาธารณะ (Public Choice)

นอกจากนี้อิทธิพลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม กล่าวคือการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามที่ลิขิต ชีรเวทิน และธนสวรรค์ เจริญ

เมือง มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยสรุปได้ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องด้วย ประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบน คือในระดับชาติ และโครงสร้างส่วนฐาน คือในระดับท้องถิ่น ดังนั้นการปกครองตัวเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงก็คือ รากแก้ว

2. การกระจายอำนาจในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความเป็นอิสระพอสมควร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

3. ท้องถิ่นควรมีอิสระในการจัดการดูแลกิจกรรมทั้งหลายด้วยตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาล กลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการกิจการแทบทุกอย่างของท้องถิ่น กิจการของท้องถิ่นต้องให้ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแลได้แก่ ระบบสาธารณสุข โภค การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแล ทรัพยากรและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมที่เปลี่ยนไป อิทธิพลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจึงมีความเกี่ยวเนื่องด้วย เพราะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจากรัฐล่อมสังคมสู่สังคมร่วมรัฐนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่ทำให้ท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในระบบการปกครองของประเทศไทย

5.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมและคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมและคัดค้านของประชาชนต่อโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ สามารถแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของประชาชนที่สามารถต่อกรกับรัฐได้ ซึ่งทางประเวศ วะสี ได้อธิบายว่าประชาสังคมหมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติ ร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่องมีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีการจัดการ แนวคิดของประเวศ วะสีมีความสอดคล้องกับธีรยุทธ บุญมี คือ จะให้ความสำคัญต่อทฤษฎีการทำให้สังคมเข้มแข็ง โดยให้ความเห็นว่า การแก้ปัญหาพื้นฐานทางสังคมต้องมองไปที่ “พลังที่สาม” คือ พลังของสังคม ซึ่งถ้าสังคมมีความเข้มแข็งที่เกิดจากทุกภาคส่วนแล้ว จะสามารถผลักดัน เปลี่ยนแปลงสังคมได้ ดังเช่น

โครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่มีกลุ่มต่างๆ ของเมืองเชียงใหม่ออกมาคัดค้านจนประสบความสำเร็จ

กลุ่มทางสังคมต่างๆ ที่ออกมาคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีวิธีการคัดค้านคล้ายคลึงกับลักษณะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีความหมายดังเช่นที่ Turner and Killian ได้ให้ความหมายของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ การรวมกลุ่มปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือยับยั้งการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือในกลุ่มที่ตนเองมีส่วนร่วมและประกอบด้วย สถานการณ์ มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับจากกลุ่ม มีการรวมตัวกลุ่มก่อตั้ง มีการกิจ มีเป้าหมาย เช่นเดียวกับไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ที่ได้สรุป “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่” ไว้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งเพียงอย่างเดียว ประเด็นการเรียกร้องไม่ใช่เรื่องแคบๆ เดิมๆ แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมากจากหลายกลุ่มหลายชนชั้น ผู้เรียกร้องมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง เป้าหมายของการเรียกร้องต้องการสร้าง “กติกาสหกรณ์หรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจของรัฐ ทั้ง Turner and Killian และไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร จึงมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และสอดคล้องกับกลุ่มต่างๆ ของสังคมเชียงใหม่ที่คัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

นอกจากนี้ในการคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ยังพบกลุ่มผลประโยชน์เข้าร่วมในการคัดค้านด้วยเช่นกัน เพราะโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและนักธุรกิจที่มีกิจการอยู่บริเวณติดถนนดังกล่าว การขยายถนนจึงทำให้เกิดความเสียหายทางธุรกิจ ส่งผลให้การเข้าร่วมคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ประกอบไปด้วยกลุ่มผลประโยชน์ Maurice Duverger ได้อธิบายแบ่งกลุ่มผลประโยชน์เป็น 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มผลประโยชน์จริง และ 2) กลุ่มผลประโยชน์แฝง ซึ่งการมีส่วนร่วมและคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ประกอบไปด้วยทั้งกลุ่มผลประโยชน์จริงและกลุ่มผลประโยชน์แฝง

กลุ่มผลประโยชน์จริง มีลักษณะของการจัดองค์การที่สมบูรณ์ เช่น การมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่แน่นอนเด่นชัด การมีสมาชิก การจัดสายงานบริหารงานในองค์กร และสำคัญยิ่งคือ ต้องไม่มีเป้าหมายในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้าบริหารประเทศ

กลุ่มผลประโยชน์แฝง เป็นกลุ่มลักษณะที่มีได้จัดอยู่ในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์จริง เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการบริการด้านต่างๆ แก่ประชาชนทั่วไป เช่น กลุ่มของ นักวิชาการ กลุ่มนักธุรกิจที่มีได้มีจุดประสงค์ที่จะบีบบังคับทางการเมือง แต่เพื่อผลประโยชน์ของตนเองในด้านธุรกิจ

สรุปการมีส่วนร่วมและการคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ประกอบไปด้วยกลุ่มผลประโยชน์จริงและกลุ่มผลประโยชน์แฝงตามที่ Maurice Duverger ได้อธิบายไว้ต่างกับวิทยา นภาศิริกุลกิจ ที่กล่าวว่ากลุ่มผลประโยชน์เปรียบเสมือนกลุ่มอิทธิพล (Pressure Groups) เป็นกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ได้ยึดถือเอาแนวอาชีพเดียวกันเป็นหลัก เมื่อการรวมตัวกันดำเนินไปได้ด้วยดี มีการจัดองค์กรที่ดี มีประสิทธิภาพแล้วก็จะสามารถสร้างพลังและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล (Influence) และอำนาจ (Power) เหนือรัฐ เหนือผู้บริหารองค์กรได้ พลังอำนาจที่ว่านี้รวมไปถึงจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในกลุ่มด้วย ซึ่งกลุ่มอิทธิพลนี้อาจจะมีความแตกต่างจากกลุ่มผลประโยชน์ตรงที่การรวมกลุ่มที่มีสาขาอาชีพเดียวกันเป็นหลัก แต่ทว่ากลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ได้ประกอบไปด้วยกลุ่มคนเพียงชนชั้นเดียวหรืออาชีพเดียว แต่ประกอบไปด้วยคนหลายชนชั้น หลายอาชีพ

5.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ทั้ง 3 ส่วนมีความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคมในลักษณะของรัฐนิยมหรือรัฐนิยมยุคใหม่ (Neo-statism) ตามที่อนุสรณ์ ลิ้มมณี ได้แบ่งรูปแบบความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคมไว้ 6 รูปแบบดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นการกำหนดนโยบายจากบนลงล่าง (Top-down) หรือจากส่วนกลางลงมายังท้องถิ่นตามลำดับ จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของอนุสรณ์ ลิ้มมณี ในลักษณะรูปแบบของรัฐนิยม เช่นเดียวกับชัชอนันต์ สมุทวณิช ที่มีแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในลักษณะของรัฐล้อมสังคม คือรัฐส่วนกลางยังมีอำนาจในการแทรกแซงท้องถิ่นได้ ดังนั้นในความสัมพันธ์ระหว่างกันของราชการทั้ง 3 หน่วยงานจึงมีความสัมพันธ์กันในลักษณะดังกล่าวคือถ้าตามแนวคิดของอนุสรณ์ ลิ้มมณี

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจะเป็นลักษณะของรัฐนิยม แต่ถ้าเป็นแนวคิดของชยอนันต์ สมุทวณิช ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในรูปแบบของรัฐล้อมสังคม

การทำงานของรัฐหรือการกำหนดนโยบาย ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ที่เหมาะสมในการอธิบายความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ส่วนราชการ สมควรที่จะใช้แนวคิดของอนุสรณ์ ลีมนิติ เพราะเป็นแนวคิดความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคม ซึ่งสามารถอธิบายการเกิดโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ถึงแม้ไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของหน่วยราชการทั้ง 3 ส่วน แต่แนวคิดของชยอนันต์ สมุทวณิช อธิบายในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม ไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานราชการทั้ง 3 ส่วน เช่นกัน แต่ที่ใกล้เคียงที่สุดที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมผ่านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ได้อย่างชัดเจนที่สุดคือแนวคิดของอนุสรณ์ ลีมนิติ

5.3 ข้อสังเกตจากผู้วิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อสังเกต 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในแนวคิดของชยอนันต์ สมุทวณิช สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมได้ ขณะเดียวกันลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมทั้ง 3 ลักษณะ คือ รัฐล้อมสังคม สังคมล้อมรัฐ และสังคมร่วมรัฐ จากการศึกษาคำอธิบายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พบว่าในลักษณะของสังคมที่เป็นประชาธิปไตยแบบรัฐไทยในปัจจุบันมีลักษณะของสังคมร่วมรัฐ เป็นสังคมที่ผ่านลักษณะของรัฐล้อมสังคมในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเข้าสู่สังคมล้อมรัฐ จากกรณีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ทำให้สังคมไทยกับรัฐมีความสัมพันธ์กันในลักษณะสังคมร่วมรัฐ

2. การกำหนดนโยบายของรัฐที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงนโยบายตามแนวคิดของอนุสรณ์ ลีมนิติ คือเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงนโยบายแบบพหุนิยมและรัฐนิยมไปพร้อมๆกัน หมายความว่านโยบายที่ออกมาสู่สังคมเกิดประโยชน์แก่ทุกภาคส่วนปัญหาการคัดค้านจะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่ถ้านโยบายที่ออกมาสู่สังคมเกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อกลุ่มคนบางกลุ่มซึ่งอาจไม่ทั้งหมด ก็อาจจะเกิดปัญหาการคัดค้านตามมาได้เช่นกัน ดังนั้นถ้ารัฐทำตรงตามความต้องการของประชาชนโดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นที่สามารถทำได้

ดีกว่าส่วนกลาง ผู้วิจัยเห็นว่าเกิดจากพื้นที่การปกครองที่ส่วนกลางเป็นระดับประเทศดังนั้นการทำงานจึงยากที่จะตรงตามความต้องการของประชาชนทั่วประเทศได้

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ สังเกตได้ว่ารัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือร้องเรียนเพื่อขอแก้ไขในเรื่องดังกล่าวแล้ว แต่จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนวัดเกตุนั้น พบว่ายังมีประชาชนที่ได้รับผลกระทบไม่ทราบเกี่ยวกับโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มาทราบในขั้นตอนการพิจารณาขั้นตอนที่ 7-8 จากขั้นตอนทั้งหมด 18 ขั้นตอน ทั้งที่ก่อนหน้านี้ในขั้นตอนการพิจารณามีการเปิดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมแล้ว ทั้งนี้ปัญหาคงเกิดจากการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

5.4 ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจากกรณีศึกษาโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นการทำการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นการศึกษาแบบเฉพาะพื้นที่คือชุมชนวัดเกต ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะเด่นในพื้นที่คือ เป็นพื้นที่ที่มีการคัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อย่างเห็นได้ชัดเจนที่สุด สังเกตจากพื้นที่ชุมชนวัดเกตถูกกำหนดให้เป็นสีแดง จนเปลี่ยนแปลงเป็นสีเหลืองทแยงขาวในที่สุด โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างไม่มาก แต่สามารถนำมาวิเคราะห์และตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตามจุดอ่อนของงานวิจัยเชิงพื้นที่เป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงในพื้นที่นั้นๆ อาจจะไม่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้อ้างอิงกับทุกพื้นที่ได้ เพียงแต่สามารถนำไปใช้อ้างอิงกับลักษณะพื้นที่ใกล้เคียงได้ สามารถนำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปใช้ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในพื้นที่อื่นๆ ได้เช่นกัน

5.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้

1.1 ผลการศึกษาวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในเฉพาะลักษณะของชุมชนเมืองอื่นได้เช่นกัน แต่ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมได้ทั้งหมด

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจากการศึกษาโครงการขยายถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพสังคมในปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งการทำงานในองค์กรต่างๆ เพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพได้นั้น ภายในองค์กรจึงต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เหมาะสม งานที่ออกมาจึงตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 การศึกษาวิจัยเชิงพื้นที่ที่ศึกษา ในแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันทั้งในบริบทและสภาพแวดล้อม จากการทำวิจัยมาแล้วนั้นผู้วิจัยเชื่อว่าในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม ถ้าศึกษาเฉพาะกรณีที่แตกต่างกันออกไป จะทำให้ผลกาวิจัยที่ออกมาจะมีความแตกต่างกัน

2.2 การนำเทคนิคในการวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าในการศึกษานโยบายต่างๆของรัฐหรือเรื่องเกี่ยวกับประชาสังคม ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลซึ่งกันและกัน